Poczta opłacona ryczałtem.

Rok IV. Nr. 2.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO POMORSKIEGO

TORUŃ, DNIA 16 LUTEGO 1932.

TREŚĆ.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

19.

Ministerstwo Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
Warszawa

Odpis

OKÓLNIK Nr. 5
z dnia 15 stycznia 1932 r. (I Org.-2524/31)

o pakowaniu i zamknięciu przesyłek listowych, nadawanych przez władze i urzędy państwowe.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości i stosowania zarządzenie Ministerstwa Poczt i Telegrafów z dnia 23. XII. 1931 r. Nr. 4579/8 w sprawie opakowania i zamknięcia przesyłek listowych, skierowane do wszystkich Dyrekcyj Poczt i Telegrafów.

W myśl § 50 ordynacji pocztowej opakowanie i zamknięcie przesyłek pocztowych wogóle musi być tego rodzaju, aby zawartość była chroniona przed zagubieniem, zmniejszeniem i uszkodzeniem i aby przesyłki nie można było naruszyć bez widocznego śladu uszkodzenia opakowania, zerwania lub uszkodzenia zamknięcia.

W myśl przepisów wykonawczych do przytoczonego paragrafu ordynacji, korespondencja władz, urzędów, samodzielnych organów tych władz, cywilnych i wojskowych, przenaczona do wysyłki drogą pocztową, ma być opakowana w kopertach nowych, wyrobu fabrycznego lub w opakowaniu z mocnego papieru, odpowiadającem rozmiarom i ciężarowi przesyłanych pism (akt), warunkom przewozu i odległości od miejsca przeznaczenia. Zamknięcie tych przesyłek ma być tak pewne i trwałe, aby bez naruszenia tegoż i widocznych śladów otwierania uniemożliwiony był wgląd do zawartości i treści przesyłanej korespondencji. Większe pakiety (przesyłki) z korespondencją mają być zawsze wiązane (tak sama zawartość, jak i koperta zewnętrzna) na krzyż, mocnym sznurkiem i zamknięte pieczęcią lakową, plombą lub w inny sposób mechaniczny.

W myśl okólnika Nr. 182 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 10 września 1930 r. Nr. 01.3528/1/30, skierowanego do pp. Wojewodów, p. Komisarza Rządu m. st. Warszawy i do p. Naczelnika Urzędu dla spraw mniejszościowych w Katowicach, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych odnośnie korespondencji poufnej i tajnej zarządziło, aby przy tej korespondencji:

a) zaprzestać używania kopert z cienkiego i lichego papieru, bądź też kopert przerabianych (nicowanych) ze śladami nagumowania lub z naklejonemi adresami, a natomiast posługiwać się kopertami czystemi, nieprzeźroczystemi z mocnego papieru;

b) nie przeładowywać zbytnio kopert korespondencją;

c) nie łączyć pism zwyczajnych z poufnemi lub też tajnemi;

d) większe pakiety wiązać sznurem i lakować.

Tym samym okólnikiem, na wniosek Ministerstwa Poczt i Telegrafów, wyjaśniło Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, że postanowienia okólnika pod lit. a i b) stosują się również do przesyłek monet kruszcowych, wysyłanych głównie przez posterunki Policji Państwowej celem ekspertyzy do Mennicy Psństwowej z tym dodatkiem, że koperty te wewnątrz powinny być wykładane płótnem lub monety przynajmniej powinny być zawinięte w płótno (w woreczku).

Wreszcie w tymże okólniku zawarte zostało wyjaśnienie, że stosownie do życzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych, odnośnie postępowania przez urzędy pocztowe z uszkodzonemi urzędowemi przesyłkami listowemi dla władz i urzędów państwowych cywilnych, Ministerstwo Poczt i Telegrafów zarządziło, że urzędy pocztowe postępować będą z temi przesyłkami według szczegółowych przepisów o postępowaniu z uszkodzonemi listami dla władz i urzędów wojskowych, zawartych w Dzienniku Urzędowym b. Generalnej Dyrekcji Poczt i Telegrafów Nr. 39 z 1926 r. poz. 99, co nastąpiło na pod-

stawie reskryptu z dnia 7 maja 1930 r. L. 1945/V, skierowanego do wszystkich Dyrekcyj Poczt i Telegrafów.

W związku z obecną sytuacją gospodarczą, wymagającą stosowania jaknajdalej idących zasad oszczędności, na wniosek Ministerstwa Skarbu, Ministerstwo Poczt i Telegrafów uchyla niniejszem, aż do odwołania, postanowienie przytoczonych przepisów wykonawczych do § 50 ordynacji pocztowej, co do używania do korespondencji władz i urzędów państwowych i ich organów kopert nowych, wyrobu fabrycznego i zezwala, aby urzędy pocztowe przyjmowały do przewozu pocztą jednak tylko korespondencję **zwykłą** także w kopertach przerabianych (nicowanych) lub sporządzonych z druków, wycofanych z użycia (makulatury), z wyłączeniem papieru gazetowego, z zastrzeżeniem, że przesyłki listowe, wysyłane w takich kopertach co do ich zamknięcia i zabezpieczenia ich wartości, muszą odpowiadać innym postanowieniom przytoczonych przepisów wykonawczych.

Równocześnie uchyla się przytoczony tut. reskrypt z dnia 7 maja 1930 r. L. 1945/V co do stosowania do uszkodzonej urzędowej korespondencji **zwykłej** nie wysyłanej w kopertach nowych, przeznaczonych dla państwowych władz i urzędów **cywilnych**, szczegółowych przepisów o postępowaniu z uszkodzoną korespondencją dla władz, urzędów i instytucyj wojskowych (Dz. U. b. Gen. Dyrekcji P. i T. Nr. 39 1926 r.) jako wydanych przez Ministerstwo Spraw Wojskowych w porozumieniu z b. Generalną Dyrekcją Poczt i Telegrafów, które obowiązywać będą nadal tylko co do uszkodzonej korespondencji wogóle dla władz, urzedów i instytucyj wojskowych.

Na korespondencji urzędowej, przeznaczonej do państwowych władz i urzędów cywilnych, przesyłanej w kopertach nienowych, w razie uszkodzenia mają urzędy pocztowe stwierdzić fakt uszkodzenia odpowiednią adnotacją; uwidocznić nazwę odsyłki, ich nadejścia, zaopatrzyć podpisami dwóch funkcjonarjuszów i odciskiem datownika i zabezpieczyć w odpowiedni sposób zawartość przesyłki.

Naczelnik Wydziału *(—) T. Dobija Dziubczyński.*

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego Pomorskiego
w Toruniu

Dnia 30 stycznia 1932 r.

Nr. 0-1491/32

Opakowanie i zamknięcie przesyłek listowych nadawanych przez władze i urzędy państwowe.

Dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkołom zawodowym oraz P. P. Inspektorom szkolnym w Okręgu Szkolnym Pomorskim do wiadomości i ścisłego przestrzegania.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) F. Śliwiński p. o. Naczelnika Wydziału.

20.

Ministerstwo Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Warszawa.

Odpis.

OKÓLNIK Nr. 7
z dnia 16 stycznia 1932 r. (II. S-19619/31)

o taksie administracyjnej w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących.

Wobec zapytań Kuratorjów niektórych Okręgów Szkolnych, jak należy rozumieć zdanie drugie ustępu 7 zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II-19619/31, Ministerstwo wyjaśnia, że z dochodu, jaki przypada dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących z taksy administracyjnej, wymienionej w punkcie 9 tegoż zarządzenia, t. j. z $25_0/^0$, stanowiących dochód dyrekcji zakładu, winna dyrekcja przeznaczyć $3^0/_0$ na wycieczki, urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p.

Za Dyrektora Departamentu

(—) Dr. M. Mendys Naczelnik Wydziału.

OKÓLNIK

do Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących w sprawie taksy administracyjnej w szkołach średnich ogòlnokształcących.

Kuratorjum podaje powyższy okólnik Ministerstwa do wiadomości i zastosowania.

Toruń, dnia 25 stycznia 1932 r.
Nr. II-1665/32.

Za Naczelnika Wydziału

(—) Kozanecki Okręgowy Wizytator Szkół.

21.

OKÓLNIK

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących i P. P. Inspektorów Szkolnych

w sprawie ukazania się nowego wydania programów szkolnych.

Nawiązując do okólnika z dnia 15 września 1931 r. Nr. O-21353/31, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Nr. 9/31, podaję na podstawie pisma Ministerstwa WR. i OP. z dnia 17 grudnia 1931 r. Nr. I. Pr-8652/31 do wiadomości, że nowe wydanie programów zarówno dla szkół powszechnych jak średnich obowiązuje od dnia 1 września 1931 r.

Toruń, dnia 21 stycznia 1932 r. Nr. O-114/32.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) Dr. M. Pollak.*

22.

OKOLNIK

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, zakładów kształcenia nauczycieli i Panów Inspektorów Szkolnych

w sprawie prenumeraty Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego.

Wydawnictwo p. t. „Dziennik Urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego" zostanie w bieżącym roku znacznie rozszerzone, szczególnie w części nieurzędowej, przez umieszczanie artykułów z dziedziny aktualnych zagadnień wychowawczych, dydaktycznych i administracyjno-sprawozdawczych.

Wobec tego celem zapewnienia wydawnictwu możności prowadzenia gospodarki samowystarczalnej uchylam okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego z dnia 23-go stycznia 1930 roku Nr. O-1948/30 (Dz. Urz. Kur. O. S. Pom. Nr. 2, poz. 15) i ustalam aż do odwołania wysokość prenumeraty rocznej za Dziennik Urzędowy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego na zł. 6 (sześć) zgodnie z okólnikiem Kuratorjum, zamieszczonym w Nr. 5 Dziennika Urz. Kuratorjum z 1929 r. poz. 59.

Prenumeratę wpłacać należy na konto Nr. 200,084 Pocztowej Kasy Oszczędności w Poznaniu,

Toruń, dnia 5 lutego 1932 r. Nr. O-2869/32.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) Dr. M. Pollak.*

23.

OKÓLNIK

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących

w sprawie ogniska metodycznego w zakresie geografji.

Nawiązując do okólnika tutejszego z dnia 4 listopada 1931 r. Nr. II-26248/31 w sprawie ogniska metodycznego w zakresie geografji, zawiadamiam, że od dnia 6 lutego b. r. dzień przyjęć kierownika ogniska zostaje przesunięty z czwartku na sobotę.

Toruń, dnia 5 lutego 1932 r. Nr. II-1668/32.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) Dr. M. Pollak.*

24.

OKÓLNIK

do Dyrekcyj i Kierownictw państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych oraz P. P. Inspektorów Szkolnych

w sprawie wydawnictwa „Higjena Szkolna".

Nakładem firmy M. Arct w Warszawie (Nowy Świat 35) ukaże się w b. r. drugie wydanie podręcznika zbiorowego p. t. „Higjena Szkolna". (zob. Dz. Urz. Ministerstwa WR. i OP. Nr. 9 ub. r. poz. 115). — Wydanie to będzie gruntownie zmienione, rozszerzone i bogato ilustrowane.

Ze względu na wielkie znaczenie i wyjątkową wartość dla szkolnictwa wymienionego dzieła, przypominam okólnik Kuratorjum z dnia 4 listopada 1931 r. Nr. O-26098/31 (Dz. Urz. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego Nr. 11, poz. 128) i zalecam ponownie nabycie wymienionej książki do bibljotek szkolnych.

Toruń, dnia 9 lutego 1932 r. Nr. O-2690/32.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) Dr. M. Pollak.*

25.

OKÓLNIK

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych oraz Inspektoratów Szkolnych

w sprawie „Tygodnia zbiórki żarówek w szkołach".

Nawiązujac do okólnika z dnia 28-go października 1931 roku Nr. O-25127/31 (Dz. Urzędowy Kuratorjum Okr. Szk. Pom. Nr. 11, poz. 127), podaję do wiadomości na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 lutego 1932 r. Nr. I. Org.-428/32, że z przyczyn natury technicznej Komitet Opieki nad mieszkańcami osiedli miejskich „Osiedle" zrezygnował ze zbiórki przepalonych żarówek.

Toruń, dnia 11 lutego 1932 r. Nr. O-2681/32.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) Dr. M. Pollak.*

26.

RUCH SŁUŻBOWY.

Szkolnictwo Powszechne.

Mianowani:

L. p.	Nazwisko i imię	Od dnia	Do szkoły: stop. org.	charakter szkoły	miejscowość	powiat
1	**Zakrzewski Zenon**	1. II. 32	7 kl.	powsz.	Grudziądz	
2	**Rymarrówna Stef.**	„	2 „	„	Piece	Starogar.
3	**Jereczekówna Karol.**	„	3 „	„	Kruszyny	Brodnica
4	**Wojciechowska Stef.**	„	7 „	„	Grudziądz m.	
5	**Kawińska Jadwiga**	„	6 „	„	Gdynia Oksywia	Morski
6	**Szufa Ludwik**	„	6 „	„	Gdynia	„
7	**Damratt Paweł**	„	7 „	„	m. Brodnica	
8	**Szarmach Józef**	„	4 „	„	Górzno	Brodn.
9	**Merdasińska Wanda**	„	3 „	„	Chróśle	Lubawa
10	**Nastrożny Francisz.**	„	2 „	„	Wilamowo	Działd.
11	**Lisińska Aleksandra**	„	2 „	„	Kawki	Brodn.
12	**Nowakowski Alojzy**	„	4 „	„	Zbiczno	„
13	**Śliwiński Jan**	„	1 „	„	Błoto	Chełmno
14	**Pastuch Bronisław**	„	6 „	„	Unisław	„

L. p.	Nazwisko i imię	Od dnia	Do szkoły: stop. org.	charakter szkoły	miejscowość	powiat
15	Stanisławska Marja	1. II. 32	7 kl.	powsz.	Iłowo	Działd.
16	Olszewski Albert	„	3 „	„	Uzdowo	„
17	Hanakowska Janina	„	3 „	„	Wrocki	Brodn.
18	Ks.GłówczewskiWojc.	„	7 „	„	Działdowo	
19	Brachwalski Franc.	„	2 „	„	Wichulec	Brodn.
20	Śliwa Józef	„	2 „	„	Omule	Nowem.
21	Dembiński Bernard	„	3 „	„	Sanopława	„
22	Borzeszkowski Wład.	„	4 „	„	Rybno	„
23	Kołodzińska Feliksa	„	2 „	„	Wałdyki	„
24	Prusińska Franciszka	„	3 „	„	Rożental	„
25	Szelesiński Robert	„	2 „	„	Turza-Wielka	Działd.
26	Opyrchałówna Marja	„	7 „	„	Nr. 2 Tczew	
27	Szczepaniak Franc.	„	3 „	„	Łebnowieś	Morski
28	Stasiak Stanisław	„	1 „	„	Tytowo	„
29	Bogoś „	„	2 „	„	Pogórze	„
30	Paustjan Emil	„	1 „	„	Hel	„
31	Drost Jan	„	2 „	„	Tymawa	Gniew
32	Napiórski Tadeusz	„	5 „	„	Grębocin	Toruń
33	Gardzielewski Klem.	„	1 „	„	Rynkówka	Gniew
34	Sroka Bronisław	„	1 „	„	Nowydwór	Sępolno
35	WyszyńskiApolinary	„	1 „	„	Pięćmorgi	Nowe
36	Ojdowski Roman	„	7 „	wydz.	Toruń	
37	Buszacówna Anna	„	1 „	powsz.	Nowe Łosieniece	Kartuzy
38	Kwidzyński Alfred	„	7 „	„	Nr. 5 Tczew	
39	Wojak Jan	„	2 „	„	Gockowice	Chojnice
40	Lemke Alojzy	„	1 „	„	Dębki	Puck
41	Grzemia Hugon	„	2 „	„	Brzeźno II.	Starog.
42	Pliszka Bronisław	„	3 „	„	Orłowo	Wąbrz.
43	Rozkwitalski Feliks	„	7 „	„	Golub	„
44	Jarzembiński Ignacy	„	2 „	„	Nowawieś	Grudz.
45	Skolimowski Kazim.	„	1 „	„	Turznice	„
46	Göske Dorota	„	1 „	„	Lisnowo	„
47	Szydzik Alfons	„	1 „	„	Zakrzewo	Kartuzy
48	Ziarno Karol	„	7 „	„	Wejherowo	
49	Myszkowski Leon	„	1 „	„	Mniszek	Świecie
50	Walentowski Wacł.	„	1 „	„	Linowiec	Lubawa
51	Rost Alfons	„	3 „	„	Lisewo	Chełmno
52	Ulanowski Stefan	„	1 „	„	Zgorzałe	Kartuzy
53	Ziętara Jan	1. XII. 31	7 „	„	Obłuże	Puck
54	Tomczyk Antoni	1. I. 32	2 „	„	Brzuśce	Tczew
55	Krausewicz Feliks	„	2 „	„	Rozgarty	Chełmża
56	Zasada Antoni	„	1 „	„	Świdwie	Sępolno

Przeniesieni:

L.	Nazwisko i imię	Od dnia	Ze szkoły: stop. organ.	Ze szkoły: charakter szkoły	Ze szkoły: miejscowość	Ze szkoły: powiat	Do szkoły: stop. organ.	Do szkoły: charakter szkoły	Do szkoły: miejscowość	Do szkoły: powiat
1	Rybkowa Marja	16. XII. 31	2 kl.	powsz.	Rozgarty	toruński	7 kl.	powsz.	Podgórz	toruński
2	Stetkiewiczówna Emilja	„	7 „	„	Podgórz	„	7 „	„	Toruń № 4	„
3	Obermüller Zygmunt	„	2 „	„	Rzęczkowo	„	7 „	„	„ „	„
4	Dębicka Walentyna	„	3 „	„	Skąpe	„	2 „	„	Rzęczkowo I	„
5	Klinger Jan	„	1 „	„	Witkowo	sępol.	1 „	„	Lutówek	sępol.
6	Stodulski	„	3 „	„	Kiełpiny	tuchol.	1 „	„	Kłobuczyn	kartuski
7	Helena Matuszkiewicz	1. I. 32	5 „	pom.	Grudziądz	—	7 „	„	im. Mickiewicza Grudziądz	
8	Woele Franciszek	„	2 „	powsz.	Tuszewo	grudz.	1 „	„	Zarośle	grudz.
9	Bartoszewski Stanisław	„	6 „	„	Łasin	„	2 „	„	Tuszewo	„
10	Zaremba Jan	„	1 „	„	Mniszek	świecki	1 „	„	Biała	świecki
11	Skorupianka Elżbieta	„	1 „	„	Biała	„	7 „	„	Świecie	„
12	Pękalówna Genowefa	16. XII. 31	1 „	„	Nowe Łosienice	kartuski	3 „	„	Kiełpino	kartuski
13	Wróblewski Jan	1. I. 32	4 „	„	Gruczno	świecki	1 „	„	Małociechowo	świecki
14	Mallek Robert	„	2 „	„	Kurki	działd.	7 „	„	Działdowo	działd.
15	Reinhold Schenkel	„	2 „	„	Krokowa	morski	6 „	„	Łosin	grudz.
16	Pociol Antoni	„	2 „	„	Popioły	toruński	4 „	„	Lubicz	toruński
17	Gajewska Helena	„	2 „	„	Turza Wielka	działd.	7 „	„	Iłowo	działd.
18	Jaśkiewicz Antoni	„	3 „	„	Robakowo	chełm.	7 „	„	Grudziądz	grudz.
19	Piszczek Franciszek	„	3 „	„	Stężyca	kartuski	4 „	„	Rębiechowo	kartuski
20	Piechowski Paweł	„	2 „	„	Piece	starog.	4 „	„	Zelgoszcz	starog.
21	Kowalczyk Marjan	„	7 „	„	Grudziądz im. Sienkiewicza		7 „	„	Grudziądz im. Mickiewicza	
22	Feldkellerówna Szarlota	„	2 „	„	Kruszyny	brodnicki	7 „	„	Brodnica	brodnicki
23	Żeglarska Jadwiga	„	2 „	„	Wichulec	„	7 „	„	„	„
24	Riegelówna Hildegard	16. I. 32	7 „	„	№ 5 Toruń		4 „	„	№ 2 Toruń	
25	Weiss Alojzy	„	4 „	„	№ 2 Toruń		7 „	„	№ 5 Toruń	
26	Grzybowski Jan	1. II. 32	1 „	„	Zgorzałe	kartuski	1 „	„	Rąboszewo	kartuski
27	Madejowa Irena	„	3 „	„	Lisewo	chełm.	7 „	„	Chełmno	chełm.
28	Bartulowa Marja	„	7 „	„	Chełmno	„	7 „	„	Chojnice	chojnicki
29	Lewalski Ksawery	„	1 „	„	Linowiec	lubawski	2 „	„	Prątnica	lubawski
30	Krebsówna Jadwiga	„	2 „	„	Piaski	grudz.	2 „	„	Świecie wieś	grudz.
31	Foks Karol	„	1 „	„	Więcbork	sępol.	1 „	„	Właściborz	sępol.
32	Lorentz Aleksander	„	1 „	„	Kościbosz	„	1 „	„	Więcbork	„
33	Szkudlarkówna Józefa	„	2 „	„	Błędowo	chełm.	3 „	„	Robakowo	chełm.

Przeniesieni w stan spoczynku:

L. p.	Nazwisko i imię	Miejscowość	Powiat	stopień służbowy	Uwaga
		z dniem 31. XII. 1931 r.			
1	**Ruchniewicz Rudolf**	Rębiechowo	Kartuzy	VII. d	
2	**Stryjkowski Rafał**	Świecie		VII. d	
3	**Seemann Bolesław**	Lubicz	Toruń	VII. d	
4	**Finikowa Helena**	Działdowo	—	VII. a	
5	**Własyczukowa Bron.**	Chełmno	—	VII. a	
6	**Radtke Małgorzata**	Borzechowo	Starogard	VIII. c	
7	**Zalewski Bernard**	Prątnica	Nowemiasto	VII. d	
8	**Brzeziński Józef**	Czersk	Chojnice	VII. d	
9	**Wojtowiczowa Józefa**	Unisław	Chełmno	IX. b	
10	**Cyburtówna Marja**	Grudziądz		IX. b	
11	**Glarik Alojzy**	Gostyczyn	Tuchola	IX. a	
12	**Wieczyńska Stefanja**	Grudziądz		IX. c	
		z dniem 31. I. 1932 r.			
1	**LitarowiczowaHelena**	Tczew		VII. a	
2	**Butka Józef**	Brodnica		VII. c	
3	**Peszkowska Janina**	Podgórz	Toruń	VIII. b	
4	**Madejówna Anna**	Chojnice		IX. b	
5	**Kaźmierczakowa Te-**	Blizno	Grudziądz	IX. b	
6	**Myszker Mich. [odozja**	Rąboszewo	Kartuzy	VII. d	
7	**Krajnik Lambert**	Pelplin	Tczew	VII. a	
8	**Tarnowiczowa Marja**	Wąbrzeźno		IX. b	

Zwolnieni

L. p.	Nazwisko i imię	Data	Szkoła stop. org.	charakter szkoły	miejscowość	powiat
1	**Bernolakówna Eug.**	31. XII. 31	7 kl.	powsz. IX a	Toruń	
2	**Tkaczykowa Wanda**	„	7 „	„ IX a	Brodnica	
3	**Seidler-Wiślańska Fel.**	„	7 „	„ X c	Iłowo	Działd.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Pomorskiepo postanowieniem z dnia 3 lutego 1932 r. Nr. I-1705/32 zawiesił tymczasowo w pełnieniu służby p. Antoniego Pociota, stałego nauczyciela publicznej szkoły powszechnej w Lubiczu, w związku z zarzutem stosowania przez niego kary cielesnej względem uczennicy tej szkoły.

27.

Konkursy.

Ogłasza się konkurs na następujące stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych:

1. Kierownika 3-klasowej publicznej szkoły powszechnej w Brąchnowie, pow. toruńskiego.

2. Kierownika siedmioklasowej publicznej szkoły powszechnej im. Tadeusza Kościuszki w Grudziądzu.

3. Kierownika trzyklasowej publicznej szkoły powszechnej w Okoninie, powiatu grudziądzkiego, z 5-cio pokojowem mieszkaniem służbowem i 2,5 ha ziemi.

4. Kierownika dwuklasowej publicznej szkoły powszechnej w Rudniku, powiatu grudziądzkiego, z 4-ro pokojowem mieszkaniem służbowem i 0,65 ha ziemi.

5. Kierownika dwuklasowej publicznej szkoły powszechnej w Blisnie, powiatu grudziądzkiego, z 4-ro pokojowem mieszkaniem służbowem i 1,29 ha ziemi.

6. Kierownika trzyklasowej publicznej szkoły powszechnej w Uzdowie, powiatu działdowskiego, z 3 pokojowem mieszkaniem służbowem i 2,21 ha ziemi.

Podania należy wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego w terminie sześciotygodniowym od daty ukazania się niniejszego „Dziennika Urzędowego“.

28.

Komunikaty.

Konferencja Inspektorów Szkolnych Powiatowych.

W dniach 8 i 9 lutego 1932 r. odbyła się w Toruniu konferencja Inspektorów Szkolnych Powiatowych Okręgu Szkolnego Pomorskiego pod przewodnictwem Kuratora Okręgu Szkolnego Dr. M. Pollaka.

Na otwarciu konferencji obecny był Pan Wojewoda Pomorski, Stefan Kirtiklis. W obradach uczestniczyli delegaci Pana Ministra W. R. i O. P.: P. Dr. Michał Mendys, Dyrektor Departamentu Szkolnictwa Ogólnokształcącego i P. Stanisław Bugajski, Naczelnik Wydziału Szkolnictwa Powszechnego w Ministerstwie W. R. i O. P.

Porządek obrad obejmował: 1. zagajenie Pana Kuratora Okręgu Szkolnego Pomorskiego, 2. ogólne uwagi o stanowisku i zadaniach pracy inspektora szkolnego (referat ks. K. Aksamitowskiego, naczelnika wydziału szkolnictwa powszechnego), 3. roczny plan pracy inspektora szkolnego (referat p. J. Czystowskiego, okręgowego wizytatora szkół), 4. a) rozkład zajęć w szkołach wyżej zorganizowanych i b) jak przez pracownie i zjazdy podnieść nauczanie przyrody martwej i robót ręcznych w szkołach powszechnych (2 referaty p. H. Rzędowskiego, okręgowego wizytatora szkół), 5. a) kursy wakacyjne w roku 1932 i b) wyższe kursy nauszycielskie, konferencje informacyjne oraz instytuty nauczycielkie (referat p. St. Wiśniewskiego, okrę-

gowego wizytatora szkół), 6. organizacja oświaty pozaszkolnej na Pomorzu i stosunek do niej inspektora szkolnego (referat p. H. Błażewskiego, kierownika Oddziału Oświaty Pozaszkolnej w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego, obecnie w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego), 7. szkolnictwo zawodowe dokształcające i jego potrzeby (referat p. St. Boruckiego, okręgowego wizytatora szkół), 8. organizacja i cele wychowawcze harcersta w szkole (referat prof. W. Słabego, okręgowego instruktora harcerstwa), 9. referat na temat projektu nowej ustawy o ustroju szkolnictwa wygłosił P. Naczelnik wydziału Biedowicz, 10. wolne wnioski. — Poza porządkiem obrad wygłosił referat o szkolnych kasach oszczędności p. J. Bielecki, przedstawiciel Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rolniczych w Toruniu.

Zagajając obrady konferencji, P. Kurator Okręgu Szkolnego Pomorskiego wygłosił następujące przemówienie:

Panie Wojewodo, Panie Dyrektorze Departamentu, Panie Naczelniku Wydziału, Szanowni Panowie!

Zaszczytnie ale i miło mi powitać Pana Wojewodę, jako Reprezentanta Rządu na ziemi pomorskiej, jako wyraziciela poczynań i wszelkich prac Rządu, zmierzających ku wszechstronnemu rozwojowi Pomorza, ku silnemu i trwałemu spojeniu tej starej polskiej ziemicy z Rzeczypospolitą tak, by tworzyła z resztą Polski jedną, nierozerwalną nigdy całość wbrew wszelkim chytrym zamysłom naszych wrogów.

Wysoce to cenimy, że Pan Wojewoda zdołał znaleźć chwilę wolnego czasu, aby, korzystając z naszej konferencji, zetknąć się z nami, pracującymi na trudnym odcinku oświatowym.

Dlatego też, skoro widzę Pana, Panie Wojewodo, tu w tej sali, niech mi wolno będzie dać wyraz memu głębokiemu przekonaniu, że, jak współpraca między mną, jako Kuratorem Okręgu Szkolnego a Panem Wojewodą, jako reprezentantem Rządu, ułożyła się mile i dobrze, tak analogicznie współpraca Panów Inspektorów Szkolnych z Panami Starostami w powiatach ułoży się harmonijnie i jak najlepiej. Wszak nie dającą się zaprzeczyć prawdą jest, że zwłaszcza na ziemi pomorskiej od zgodnej współpracy wszystkich czynników rządowych zależy w dużym stopniu przyszłość i moc tej dzielnicy.

Mam głęboką wiarę, że współpraca taka jest osiągalna na tym terenie, zwłaszcza przy całkowitem zaufaniu czynnika administracyjnego do Panów Inspektorów, przynajmniej tak długo, jak długo ja jako odpowiedzialny za postępowanie Panów Inspektorów przełożony będę też ich zaufaniem obdarzał. Do Pana Dyrektora Departamentu oraz Pana Naczelnika Wydziału zwracam się z serdecznem podziękowaniem, że zechcieli łaskawie przybyć, aby wziąć udział w naszych naradach nad sprawami, dotyczącemi szkolnictwa powszechnego na Pomorzu. Wiem, jak bardzo Panowie interesują się Pomorzem, jak wnikają Panowie w potrzeby tego okręgu szkolnego, a z drugiej strony wiem dobrze, jak bardzo Panowie są obciążeni pracą w Centrali zwłaszcza w czasach aktualnej przebudowy ustroju szkolnictwa; dlatego tem żywiej i goręcej dziękuję w imieniu nas

wszystkich za ten trud i ochotę pozostania wśród nas przez ten krótki okres czasu. Proszę uprzejmie Panów o zapewnienie Pana Ministra, że pracujemy wszyscy w tych obecnie ciężkich warunkach zewnętrznych z całem oddaniem swych sił, wiedzy i doświadczenia, byleby tylko osiągnąć jak najlepsze rezultaty, byleby tylko szkołę polską na Pomorzu dźwignąć, byleby tylko polskość ugruntować, a dzieci wychować na dzielnych i światłych obywateli Państwa polskiego, którzy zdolni będą dla tego Państwa wszystko poświęcić bez reszty. Witając Panów Inspektorów, przybyłych na konferencję, proszę o żywą współpracę i ochoczy udział w dyskusji, jaka się otworzy nad poszczególnemi referatami. Zaznaczam, że referaty po większej części dotyczą roli i stanowiska oraz pracy Panów w terenie, jako odpowiedzialnych opiekunów i kierowników pracy oświatowo-kulturalnej, obejmują zatem całość nadzorczych zadań Panów. Reszta dotyczy bezpośrednio szkół, któremi Panowie się opiekują. *A teraz przystępuję do wypowiedzenia swych poglądów na najistotniejsze dziedziny pracy Panów na terenie Pomorza.*

Konferencja obecna odbywa się w znacznie zmienionych warunkach aniżeli w roku 1930. Zmieniło się poczęści grono osób, biorących w niej udział. Zmieniła się też atmosfera obrad.

Znaleźliśmy się w obliczu ciężkiego ekonomicznego i finansowego kryzysu polskiego i ogólno-światowego, co się bardzo znacznie odbiło na szkolnictwie zwłaszcza powszechnem w formie zarówno obniżonych płac nauczycielstwa jakoteż, co gorsza, zmniejszonej ilości etatów nauczycielskich przy znacznym przyroście liczby dzieci szkolnych. Jak ta rzecz w praktyce wygląda, nie potrzebuję Panom opisywać, bo to są sprawy Panom dobrze znane. Musicie się Panowie przygotować na to, że od września b. r. nie będzie lepiej, że kryzys potrwa dłużej, że liczba dzieci szkolnych wzrośnie znowu, a liczba etatów nie powiększy się, o ile wogóle nie ulegnie dalszemu uszczupleniu. Dlatego zasadniczem na najbliższą przyszłość zagadnieniem, któremu Panowie skrupulatnie i wnikliwie musicie się przyglądnąć, jest: pomieszczenie wszystkich dzieci w szkołach pomorskich od września 1932 r., by nie wywoływać nawet przemijających przypuszczeń ludności tutejszej, że władze polskie nie dbają o szkołę i o oświatę, że dopuszczają analfabetyzm, czego nie czynił nawet zaborca. Porównanie niebezpieczne i groźne! Temu zagadnieniu poświęcona będzie oddzielna konferencja na wiosnę, skoro Panowie dokładnie zbadacie sytuację i będziecie mogli konkretne przedstawić propozycje. Ale przeżywamy też nie mniej doniosły kryzys wewnętrzny w nas samych i w szkole, o którym stosunkowo mówi się mniej niż o tamtym, a jest on ważny i głęboko sięga w nasze dusze.

Ulegamy przeobrażeniu wewnętrznemu, choć może z tego nie zdajemy sobie sprawy.

Zmieniają się poglądy na kwestje wychowania, na cele wychowawcze w szkole polskiej, zmieniają się gruntownie metody nauczania (pomijam inne sprawy, ograniczając się tylko do życia szkolnego), bardzo żywy udział w rozważaniu spraw szkolnych bierze

czynnik rodzicielski, nieraz bardzo wydatnie wspomagający wysiłki Państwa, bujnie rozwinęło się wychowanie fizyczne, przysposobienie wojskowe i t. d.

Dlatego to właśnie musicie Panowie podążać naprzód stale i wytrwale, aby się nie cofać i nie zostać w tyle za nauczycielstwem, któremu Panowie obowiązani jesteście być przewodnikami i rozumnymi interpretatorami współczesnego życia przedewszystkiem w zakresie szkoły w odniesieniu do dziecka szkolnego. A pamiętać Panowie musicie, że nauczycielstwo dzisiejsze zwłaszcza szkół powszechnych, żądne wiedzy, z zapałem dużym dokształca się i studjuje, zwiedza wzorowe w kraju i zagranicą szkoły, rozważa nowe zagadnienia i usiłuje wcielić w życie nawet niekoniecznie należycie przemyślane nowości na terenie szkoły.

Zatem musicie i Wy, Panowie, przeobrazić się psychicznie, aby, podawszy się dobroczynnemu działaniu nowych, odżywczych prądów na polu zwłaszcza pedagogji, stać się światłymi i czułymi na nowe wpływy kierownikami nauczycielstwa. Stoimy w przededniu zmiany ustroju szkolnictwa. Chwila to osobliwa i wielka, która i od Panów będzie wymagała wielkiego skupienia, wielkiej umiejętności w realizowaniu ustawy. Projekt ustawy, znany Panom zapewne w ogólnych zarysach, omówiony będzie specjalnie szczegółowo poza porządkiem dziennym obecnej konferencji.

Ogarnia on poraz pierwszy logicznie całość wychowania i kształcenia przyszłego obywatela Polski, zacząwszy od przedszkola a na szkołach wyższych ukończywszy.

Zasada jednolitości szkolnictwa jest w nim konsekwentnie przeprowadzona, selekcja uzdolnień młodzieży przewidziana i umożliwiona; co najważniejsze — szkoła tak pojęta, jak ją projekt ustawy ujmuje, od szczebla najniższego aż do najwyższego związana jest z rzeczywistem życiem, a uwzględniając możliwości regjonalne, zaspokoi niewątpliwie potrzeby każdego zakątka Rzeczypospolitej. Po raz pierwszy też projekt ten zajmuje się wybitnie i pieczołowicie szkolnictwem zawodowem, przeprowadzając jego reorganizację, stawiając je na odpowiednim poziomie nie niższym, niźli szkoła średnia. Dzięki temu szkoła zawodowa przestanie napewno być uważana za coś podlejszego od szkół innych, za asylum przeróżnych wypędków i wykolejeńców, a stanie się poważną instytucją wychowawczo-naukową, wydającą przyszłych pełnowartościowych obywateli Państwa.

Odgłosy zdarzeń, dochodzące do nas z wielkiego świata, wieści napływające z dalekiego Wschodu, stanowiące wyraźne zaprzeczenie wszelkich rozmów i poczynań pacyfistycznych, pomruki i wrzawa, przewalające się na bliskim zachodzie u naszych wrót, ostrzegają nas wyraźnie, byśmy sami o sobie pamiętali, byśmy Pomorza specjalnie strzegli jak źrenicy oka.

Toteż widząc Panów razem zebranych z całego Pomorza, a zwłaszcza wiedząc, że między Panami są i tacy, którzy pierwsze kroki stawiają w administracji szkolnej i tacy, którzy po raz pierwszy pracują na Pomorzu, nie mogę powstrzymać się od podreślenia pewnych spraw natury ogólnej.

Pomorze, jak Panom bardzo dobrze wiadomo, jest tą częścią Polski, o którą ciągłe w historji naszej toczyły się boje. Zwłaszcza zachłanny żywioł germański z właściwą sobie energją i uporem stale dążył do odcięcia nas od morza. Polska parła od południa ku północy, aby się usadowić nad Bałtykiem, a Niemcy od zachodu na wschód, aby Polskę odrzucić od morza. Ten proces historyczny jeszcze nieskończony. Dzisiaj, gdy nam przyznano tylko skrawek polskiego morza, gdy Gdańsk znalazł się poza opiekuńczemi ramionami Polski, gdy ujście naszej Wisły do nas nie należy, Niemcy raz po raz podnoszą w świecie krzyk złowrogi, że póty nie będzie pokoju w Europie, póki nie dokona się rewizji traktatu pokojowego, póki między innemi tak przezwany przez nich „korytarz” nie zostanie oddany im zpowrotem.

Coby to znaczyło, wiemy wszyscy dobrze: uduszenie z powodu braku powietrza i zupełne osłabienie Państwa. Tośmy już raz przeżyli w historji!

Do tego oczywiście dojść nie może i nawet o tem myśleć nie wolno!

Stąd to spadają na nas wszystkich, pracujących na tym terenie, ważne i ciężkie obowiązki.

Nie możemy traktować Pomorza tak, jak inny okręg szkolny. Tu są warunki specjalne!

Szczególnie Panowie, siegając wgłąb terenu, do każdej wioski, macie przed sobą zadanie wielkie do spełnienia.

Z jednej strony chodzi o ugruntowanie polskości w tej ziemi, którą dusili długie lata Niemcy, oraz o silne spojenie Pomorza z Rzecząpospolitą w jedną, nierozerwalną całość, a z drugiej strony o stworzenie z pomorskiej ziemi warownego obronnego obozu, któryby, mając załogę, złożoną ze światłych i silnych, a najszczytniejszym duchem poświęcenia dla Państwa owianych obywateli, mógł w każdej chwili należyty dać odpór zachłannemu i drapieżnemu sąsiadowi, który z nienawiści do polskiego żywiołu gorąco pragnie nas zniszczyć i nanowo zgnębić.

Stąd inspektor szkolny w Okręgu Szkolnym Pomorskim jest szczególniej odpowiedzialny za stan oświaty i wychowania na poziomie szkoły powszechnej, za całość poczynań oświatowych i kulturalnych w powiecie, za polskość swego powiatu. Roztoczyć musi troskliwą opiekę przedewszystkiem nad szkołą, strzec polskości na każdym kroku, polskość wzmocnić i uodpornić na wszelkie wpływy niemieckie, czuwać specjalnie troskliwie nad państwowem wychowaniem dzieci szkolnych.

Czujność inspektora szkolnego musi być zdwojona wszędzie tam, gdzie żywioł niemiecki współżyje z polskim, a szczególnie, gdzie ma liczebną przewagę, musi skutecznie paraliżować wszelkie zakusy wrogie państwowości polskiej.

Polskość musi dominować wszędzie, a dzieci niemieckie i nauczyciel-Niemiec nie może zapominać, że żyje, uczy i uczy się w Polsce, w publicznej szkole polskiej. Musi być lojalnym obywatelem Rzeczypospolitej narodowości niemieckiej.

Ogromna czujność i wnikliwe śledzenie tych spraw powinno być najwyższym nakazem dla Panów i jednym z pierwszych obowiązków polskich urzędników.

Pewne zarządzenia w odniesieniu do tych spraw przygotowuje Kuratorjum i wkrótce Panom roześle. Jeśli mowa o szkole i dziecku, zechcą Panowie stale pamiętać o tem i nauczycielstwu ustawicznie przypominać, że praca dla szkoły i dobra dziecka jest pierwszym i najwyższym obowiązkiem nauczyciela, że nauczyciel powołany jest do szczytnego i wielkiego zadania urabiania charakterów, wychowania przyszłych obywateli, lepszych i światlejszych od nas, a przedewszystkiem zgodliwych, wyrozumiałych, a twardych dla siebie i drugich, o ile chodzi o dobro i interes Państwa. *Nie wolno nauczycielowi uważać pracy w szkole i dla szkoły za sprawę drugorzędną,* za jakąś odskocznię do robienia karjery życiowej za wszelką cenę. Czystość pracy zawodowej i harmonja zgodna w postępowaniu, wzajemna koleżeńska wyrozumiałość musi panować wśród nauczycielstwa.

Jako Kurator nie ścierpię jakiejkolwiek niezgody, zawiści oraz intryg i nieuszanowania hierarchji służbowej ze strony podwładnego nauczycielstwa.

Nie ścierpię też brutalnego zachowania się nauczycielstwa wobec dziatwy szkolnej, do której zbyt często stosuje się kary cielesne (np. bicie po twarzy) wbrew wyraźnym zakazom Ministerstwa W. R. i O. P. i Kuratorjum. Fakty te, które już pociągnęły za sobą przykre następstwa dla niektórych nauczycieli, rzucają ponury cień barbarzyństwa na ogół pracowników oświatowych w okręgu.

Oświadczam Panom, że najbezwzględniej będę tępił tego rodzaju fakty i użyję wszelkich środków, jakie mam do dyspozycji, aby wykorzenić ten haniebny, pruski zwyczaj, nie licujący z mianem pedagoga nowoczesnego. Panów proszę również o tępienie tego postępowania i bezzwłoczne donoszenie mi o zaszłych faktach. Aby polskość ugruntować i z Polską silnie sprząc Pomorze, inspektor szkolny musi i wśród nauczycielstwa i wśród dzieci szkolnych czuwać nad czystością mowy polskiej, zachęcać nauczycielstwo do obfitej lektury dzieł polskich, krzewić polskie czytelnictwo wśród dzieci, interesować się tą sprawą i zawsze ją nauczycielstwu przypominać. Należy kultywować śpiew, jako ważny między innnemi czynnik utrzymania i podtrzymania polskości i czystości polskiego języka; w ten sposób odzwyczaji się ucho od pieśni niemieckiej, od niemieckich melodyj, zasłyszanych częstokroć w domu rodzinnym.

Przez dzieci już dobrze po polsku mówiące i myślące wpłynie się pośrednio na starsze pokolenie, może nie znające nawet czasem dobrze Polski.

Dlatego to apelowałem i apeluję do Panów, abyście Panowie interesowali się sprawą społeczną w powiecie, abyście Panowie opiekowali się czynnie i chętnie oświatą pozaszkolną, jej licznemi formami, a zwłaszcza świetlicowym ruchem, czytelnictwem, bibljotekami, kursami oświatowemi. Sprawy to nader ważne zarówno ze względów społecznych jak zwłaszcza państwowych. Przez tę pracę uświa-

domienie państwowe i uspołecznienie młodzieży i starszych dokonać się może z łatwością a Państwo tylko na tem zyska, gdy z rąk oświatowców wyjdą obywatele uodpornieni na wszelkie złe wpływy, zwłaszcza niemieckie.

Nauczycielstwo w pracy społecznej winno brać udział, nie może ono jednak absorbować się nią tak silnie, by na tem ucierpieć miała szkoła i dobro dziatwy szkolnej. *Najpierw szkoła i spełnienie sumienne obowiązków szkolnych, a dopiero potem praca społeczna, nie mniej ważna na terenie pomorskim.*

Toteż niedopuszczalne są wybryki tego rodzaju, że kierownik szkoły czy nauczyciel, zatrudniony w kilku organizacjach czy stowarzyszeniach, zaniedbuje szkołę, sam się nie dokształca, bo nawet nie ma na to czasu, całe popołudnie będąc zajętym, a w rezultacie nigdzie porządnie i owocnie nie pracuje.

Tą sprawą specjalnie się Kuratorjum zajmie i w tym celu ankieta odnośna została Panom rozesłana. Jeśli mowa o pracy społecznej i oświacie pozaszkolnej w powiecie, muszę na jedną ważną sprawę zwrócić uwagę Panów: stosunek do duchowieństwa.

Duchowieństwo pomorskie, bardzo zasłużone w dobie naszej niewoli, strzegło wybitnie polskości i ustrzegło Pomorze od germanizacji. Duchowieństwo prowadzi nadal pracę oświatową w obecnych zmienionych warunkach. Władze szkolne nie myślą o prowadzeniu jakiejś walki z duchowieństwem, jak to może tu i ówdzie się słyszy, przeciwnie! — Władze Szkolne w myśl wskazań, o których mówiłem wyżej, pragną współpracy z duchowieństwem, pragną wraz z niem i innemi czynnikami stworzyć jednolity, potężny front twarzą ku morzu i przeciw Niemcom, pragną rzeczywistej zgody i wzajemnego poparcia w osiągnięciu jednego wielkiego celu: „silne, zdrowe i prawdziwie polskie Pomorze, związane jak najsilniej z potężną Rzeczpospolitą Polską".

Nigdy też nie było mowy o zwalczaniu czy też gnębieniu tego nauczycielstwa, które z pobudek ideowych i z przekonania wewnętrznego pracuje w stowarzyszeniach i związkach, kierowanych przez duchowieństwo. Byleby tylko praca ta nie miała piętna roboty partyjnej i antyrządowej! A jeśli mamy wszyscy bronić Pomorza, jeśli mamy stworzyć obronny wał, o który rozbije się wściekły atak Niemców, musimy do tego całe społeczeństwo przysposobić. Stąd szkoła nie może pozostać zdala, głucha na wszelkie nawoływania ducha czasów obecnych. Dziatwa szkolna od lat najmłodszych musi oswajać się z myślą obrony Pomorza i morza polskiego. Należeć więc powinna w całości np. do Lopu, wyrabiać swe charaktery w harcerstwie, ostrzyć w niem swoją czujność. Dlatego Kuratorjum na pracę w tych organizacjach ogromny nacisk kładzie. Dlatego wydało odnośne zarządzenia w tej sprawie. Harcerstwo to niejako pierwszy stopień rycerskiego przysposobienia młodzieży. Należy się niem zainteresować, zaopiekować, podejść bliżej do tej doniosłej pracy, w czasie wizytacyj zawsze zetknąć się z drużynami i zastępami, współdziałać z instruktorem harcerstwa, którego obecnie mamy w Kuratorjum.

Nie wolno też Panom zapominać o P. W. na terenie. Współpraca z oficerami P. W. jest konieczna, boć to jest właśnie istotna praca około przygotowania zastępów obrony, o której mówiłem. Państwo do tej akcji i Władze Szkolne przywiązują ogromną wagę. Wszyscy Panowie są obowiązani do współpracy w tym zakresie, skoro tylko zajdzie potrzeba pomocy Panów (zwłaszcza w odniesieniu do hufców w szkołach dokształcających zawodowych).

Chciałbym w tem miejscu jak najsilniej zaapelować do Panów i całego nauczycielstwa Okręgu Pomorskiego, abyście Panowie otoczyli serdeczną sympatją i atmosferą zażyłej i gorącej przyjaźni wojsko polskie na Pomorzu, jako ten ważny czynnik, który czuwa nad bezpieczeństwem Państwa i przez p. w. stwarza zdrowe i silne warunki obronności Pomorza.

Wspomnieć mi jeszcze wypada, choć w ogólnych zarysach, o obowiązku Panów kontrolowania stanu sanitarnego szkół, o opiece nad higjeną i zdrowiem dzieci szkolnych.

Wiemy dobrze, że lekarze powiatowi, obciążeni pracami innemi, nie mogą dosyć czasu i dosyć często poświęcić szkole powszechnej. W Okręgu Szkolnym Pomorskim jest duże zrozumienie tych spraw ze strony wydziału zdrowia publicznego, dzięki znajomości spraw higjeny ogólnej i szkolnej u P. Naczelnika, Dra Krysińskiego.

Jednak to nie wystarcza. Nie wystarcza również wizytacja wizytatora higjeny szkolnej Kuratorjum.

Panowie musicie w tym względzie być pomocni. Panowie musicie, częściej poruszając się w powiecie, zastąpić wizytatora higjeny. Zwłaszcza dwie sprawy, o których wspomniałem, kładę Panom na serce: stan sanitarny szkół i kontrola nad stanem zdrowia dziatwy szkolnej i nad jej czystością.

Nieobojętną jest rzeczą zwrócić uwagę: na stan ustępów szkolnych, studni, przyborów do picia, podłóg, ścian, czystość szyb, stan powietrza w klasach (duszność, kurz i t. d.), możność otwierarania okien i prowadzenia lekcyj przy oknach uchylonych, wykonywanie ćwiczeń śródlekcyjnych przy otwartych oknach, otwieranie okien w czasie przerw lekcyjnych i t. p.

Ogromnej doniosłości jest obserwacja wyglądu dzieci, ich postawy, zarówno gdy stoją, jak gdy siedzą, a zwłaszcza gdy piszą, czystości rąk i nóg i t. p.

Czasu to Panom wiele nie zabierze, a nauczycielowi zwrócona będzie uwaga na tę stronę szkolnego życia, niezmiernie ważną, a niedocenioną w szkole powszechnej. Z higjeną wiąże się wychowanie fizyczne.

Nie wolno Panom pominąć i tej dziedziny w szkole.

W tym zakresie musicie Panowie występować z inicjatywą i z całą energją, na jaką Panów stać. Lekcje gimnastyki w szkole powszechnej nie mogą być karykaturą wychowania fizycznego; nie można tolerować bezkarnie wypadków ćwiczeń przy zamkniętych

szczelnie oknach, bez stroju ćwiczebnego, w butach, a nawet w kaloszach, swetrach, szalach i paskach uciskających biodra! Trzeba propagandę odpowiednią zorganizować wśród rodziców dzieci, wśród nauczycielstwa, wykazać im znaczenie i wartość ćwiczeń, a nadto w sposób praktyczny udostępnić dzieciom zakup stroju ćwiczebnego.

Lepiej gimnastyki nie prowadzić, niźli prowadzić karykaturalnie i wbrew wszelkim wymogom higjeny i zarządzeniom władz szkolnych. Tej sprawy lekceważyć Panom nie wolno! Aby uzupełnić obraz zadań i opieki Panów w obrębie powiatu, podkreślę jeszcze sprawę przedszkoli i szkół doształcających zawodowych oraz sprawę dokształcania nauczycieli czynnych.

Nie potrzebuję podreślać specjalnie roli, jaką spełniają na Pomorzu przedszkola. To jest jeden z ważnych czynników umacniania polskości i państwowości polskiej. Mamy ich obecnie 80. Dążeniem Kuratorjum jest przez Panów otoczyć przedszkola troskliwą opieką, wniknąć w organizację i jakość prac i dopilnować, czy realizuje się w nich program polski.

Kuratorjum tem zagadnieniem się zajmuje bardzo poważnie i szereg zarządzeń się opracowuje. Panowie zechcą nie zapominać i o tej małej komórce pracy i w czasie wizytacyj szkół powszechnych zawsze odwiedzić każde przedszkole. Specjanej opiece Panów oddałem również szkoły dokształcające zawodowe i poleciłem wizytowanie ich w zakresie przedmiotów ogólnokształcących. . Nie wyobrażam sobie spełnienia tego polecenia li tylko w sposób zdawkowy, aby potem napisać w sprawozdaniu „byłem w szkole". Nie! Chodzi mi o sumienne zbadanie i wniknięcie, czy frekwencja jest odpowiednia, czy punktualnie lekcje są rozpoczynane, czy nauczyciel sumiennie przygotowany i odpowiedni do nauczania, czy rezultaty są osiągane i t. p. *Wewnętrzne oblicze szkoły muszą Panowie poznać.* Pomogą Panom nasi Panowie z Kuratorjum, bo metoda nauczania odmienna nieco od stosowanej w szkole powszechnej, ale Panowie musicie nam też pomóc i troskliwie badać i rzetelnie referować. Chodzi przecież i o Skarb Państwa i samą młodzież, element bardzo ważny, nie mogący uchylać się nam z pod państwowego wpływu. Sprawa dokształcania nauczycieli czynnych drogą wszelkiego rodzaju kursów omówiona będzie oddzielnie. Ja podkreślę tylko ważność i konieczność dokształcania nauczycieli tą drogą i życzę sobie, abyście Panowie jak najgoręcej zachęcali nauczycielstwo do zgłaszania się na kursy wakacyjne, które niewątpliwie wielkie mają znaczenie dla rozwoju umysłowego i naukowego nauczycielstwa.

W ciągu zaś roku szkolnego należy uporczywie zachęcać nauczycielstwo do prenumerowania czasopism pedagogicznych, do organizowania czytelnictwa i bibljotek, które w wielu powiatach bardzo ładnie się rozwinęły i korzyści wielkie przynoszą. W tych kwestjach Kuratorjum wyda wkrótce normatywne zarządzenia.

Pomyślimy też, celem podniesienia stanu szkolnictwa, o organizowaniu kursów dla kierowników szkół; ze strony Ministerstwa mam zapewnione poparcie finansowe. Jak z powyższego wynika, bardzo

rozległe dziedziny pracy ogarnąć ma inspektor szkolny na Pomorzu. Praca to poprostu apostolska, ciężka, twarda i żmudna. Może nieraz Panów ogarnie zniechęcenie, czy depresja. Nieraz spiętrzą się przeciwności tak, że wyjścia nie będzie widać. Tem zrażać się jednak Panowie nie możecie!

Podołać pracy można, gdy z umiłowaniem i dobrą wiarą w swe siły do niej się zabierze. Wielka to będzie zasługa wobec Państwa i tej ziemi pomorskiej, jeśli dzięki uporczywej, zażartej pracy na tym twardym odcinku uda się Panom w ciągu szeregu lat osiągnąć ten wielki cel, do którego zmierzamy: rozbudowanie i podniesienie szkoły polskiej, ugruntowanie polskości, uodpornienie społeczeństwa wobec wpływów niemieckich, stworzenie wspólnemi siłami jednolitego frontu wobec Niemców, a tak stopienie na wieki tej pięknej ziemi pomorskiej w jedną całość z Rzeczypospolitą Polską.

Po zagajeniu konferencji przez Pana Kuratora Okręgu Szkolnego Pomorskiego wygłosił referat Ks. K. Aksamitowski, naczelnik wydziału szkolnictwa powszechnego w Kuratorjum, dając w nim zarys wskazań pracy organizacyjnej inspektora szkolnego w powiecie zarówno zawodowej jak i społecznej, przyczem podkreślił, że praca nad nauczycielem i dzieckiem pomorskiem zmierzać powinna przedewszystkiem do wyrobienia i ugruntowania w nich mocnego charakteru, który stanowi zasadniczą podstawę wychowania dzielnego i pożytecznego dla Państwa obywatela.

Z kolei p. wizytator J. Czystowski, omówił w szczegółowym referacie roczny plan pracy inspektora szkolnego. Podstawą tego planu winny się stać istotne potrzeby szkół powszechnych w danym rejonie inspektorskim, ustalone we wszechstronnem sprawozdaniu rocznem inspektora szkolnego o stanie, poziomie i potrzebach całokształtu pracy szkolnej na terenie, powierzonym jego opiece i nadzorowi. W planie tym muszą być odpowiednio rozmieszczone wizytacje wszystkich szkół w powiecie, przyczem odróżniać należy wizytacje administracyjne (z początkiem roku szkolnego), od wizytacyj kontrolujących dorywczych i planowych oraz wizytacyj instruujących, poświęconych zgóry obranemu zagadnieniu. — Najważniejszy rodzaj wizytacyj stanowią wizytacje instruujące. Dalsza część referatu p. Wizytatora Czystowskiego poświęcona była omówieniu zaopatrywania szkół w środki i pomoce naukowe, organizacji nadzoru szkolnego, dokształcaniu nauczycieli i konferencjom rejonowym, przyczem referent wskazał, jak związane z temi zagadnieniami czynności inspektora szkolnego winny być rozmieszczone czasowo w rocznym planie jego pracy.

Nad obu referatami rozwinęła się obszerna dyskusja, mająca na celu wyjaśnienie szeregu wątpliwości i sprecyzowanie omawianych zagadnień.

W pierwszym ze swoich referatów poruszył p. Wizytator Rzędowski zagadnienie rozkładu zajęć w szkołach wyżej zorganizowanych, wskazując na dwie zasady, które w tym względzie winny znaleźć zastosowanie, a mianowicie na zasadę ciągłości i zasadę koncentracji

nauczania. W myśl tych zasad ze względów wychowawczych i dydaktycznych należałoby powierzać wszystkie przedmioty w oddziałach II i III nauczycielom, którzy w roku ubiegłym prowadzili oddziały I i II, a w oddziałach pierwszych pozostałym nauczycielom, z wyjątkiem tych, którzy ukończyli jakąś grupę W. K. N. i powołani są do prowadzenia nauki przedmiotów fachowych w starszych oddziałach, w których poszczególne przedmioty nauczania dzieli się pomiędzy nauczycieli systemem grupowym. I tu jednak wymagana jest koncentracja (powierzanie jednemu nauczycielowi jednej lub kilku grup przedmiotów nauczania), a zasada ciągłości przejawić się winna w tem, aby jeden nauczyciel prowadził tę samą grupę przedmiotów możliwie przez cały ciąg nauki w starszych oddziałach, tj. od IV do VII włącznie.

W drugim referacie rozwinął p. Wizytator Rzędowski zagadnienie, jak przez pracownie i zjazdy podnieść nauczanie przyrody martwej i robót ręcznych w szkołach powszechnych.

Nauczanie tych przedmiotów nie może się obejść bez laboratorjów i warsztatów. Jednakże wyposażenie w pracownie szkół powszechnych jest ze względów finansowych bardzo trudne. Mimo to, dzięki pomocy finansowej Ministerstwa W. R. i O. P., zrozumieniu doniosłości pracowni i wydatnemu ich subsydjowaniu przez czynniki samorządowe, wreszcie dzięki trosce i staraniom P. P. Inspektorów Szkolnych Okrąg Szkolny Pomorski posiada obecnie — poza pracowniami przyrody żywej, geografji, robót kobiecych i gospodarstwa domowego — 17 pracowni przyrody martwej i 11 pracowni robót ręcznych, dobrze urządzonych i wyposażonych w niezbędne przyrządy i pomoce oraz prowadzonych wyłącznie przez nauczycieli z odpowiedniemi kwalifikacjami. Trzeba jednakże stwierdzić, że mamy jeszcze bardzo znaczną liczbę szkół powszechnych, pozbawionych zupełnie urządzeń i pomocy do nauki przyrody martwej i robót ręcznych oraz odpowiednio przygotowanych nauczycieli do prowadzenia tych przedmiotów. Bolączce tej stara się Kuratorjum zaradzić przez urządzanie zjazdów nauczycieli przyrody martwej i robót ręcznych w miejscowościach, posiadających odpowiednie pracownie, w których przerabia się doświadczalnie materjał, przewidziany programem a równocześnie wyrabia się najprostsze i najniezbędniejsze pomoce naukowe, potrzebne do prowadzenia racjonalnej nauki przyrody martwej. W ten sposób szkoły powszechne zdobędą możność zasilenia swego inwentarza koniecznemi pomocami do nauki, a nauczyciele umiejętność prowadzenia nauki nowoczesnemi metodami.

W końcu swego referatu p. Wiz. Rzędowski zaapelował do P. P. Inspektorów, aby prace, związane z uruchamianiem nowych pracowni przyrody martwej i robót ręcznych oraz urządzaniem zjazdów nauczycieli tych przedmiotów, jak najusilniej popierali.

Oba referaty Wiz. Rzędowskiego wywołały bardzo ożywioną dyskusję ze strony P. P. Inspektorów Szkolnych, która przyczyni się niewątpliwie do podniesienia poziomu nauczania w szkołach powszechnych Okręgu Szkolnego Pomorskiego.

Drugi dzień obrad konferencji Inspektorów rozpoczął się referatem p. Wiz. Wiśniewskiego na temat: Dalsze kształcenie nauczycielstwa szkół powszechnych.

Prelegent wykazał na wykresach dotychczasowy dorobek w dziedzinie dokształcania nauczycieli, a następnie omówił program akcji dokształcania, który ma być zrealizowany w najbliższem półroczu szkolnem.

Projektuje się urządzenie w czasie feryj letnich szeregu kursów wakacyjnych, a w szczególności uruchomienie wakacyjnego ogniska humanistycznego w Toruniu (dla 300 słuchaczy), wakacyjnego ogniska ogrodniczo-pszczelniczego w Lubawie, kursu pedagogicznego w Grudziązdu oraz kursu geograficzno-przyrodniczego w Kartuzach. W dalszym ciągu swego refaratu przedstawił p. Wiz. Wiśniewski sprawę organizacji praktyki pedagogicznej uczniów najwyższych kursów zakładów kształcenia nauczycieli w szkołach niżej zorganizowanych, zalecając P. P. Inspektorom Szkolnym współpracę w tym kierunku z Dyrekcjami zakładów kształcenia nauczycieli i instytutów nauczycielskich.

W dyskusji nad referatem poruszono szereg zagadnień aktualnych, stwierdzając szlachetny pęd wśród nauczycielstwa szkół powszechnych w kierunku dalszego kształcenia się.

W referacie o organizacji oświaty pozaszkolnej na Pomorzu omówił p. H. Błażewski przedewszystkiem cele, jakie pracy w tej dziedzinie przyświecać powinny. Chodzi w niej nietylko o dokształcenie młodzieży pozaszkolnej i dorosłych, ale przedewszystkiem o uspołecznienie jednostki, wyrobienie poczucia państwowości polskiej i łączności z Polską, a nadto o zniweczenie wpływów szkoły zaborczej i wychowanie bojownika o polskość na tej ziemi kresowej. Środkami, wiodącemi do osiągnięcia tych celów, winny się stać kursy oświatowe o odpowiednich programach, odczyty, dostosowane do potrzeb danego terenu pracy, świetlice, bibljoteki, teatry ludowe, chóry i t. p. Przy każdej sposobności należy poruszać zagadnienie obronności Pomorza i tłumaczyć zjawiska kryzysu gospodarczego, a przez to zmierzać do scementowania społeczeństwa pod hasłem dobrego i czynnego obywatela. Wielką rolę w tej ideowej pracy ma do spełnienia młody, ruchliwy i zapalony nauczyciel szkoły powszechnej. Obowiązkiem P. P. Inspektorów Szkolnych jest otoczyć wszelkie poczynania nauczycieli oświatowców jak najbardziej pieczołowitą opieką, służyć im zawsze radą i pomocą, a przez częsty kontakt osobity z tą pracą w świetlicach na kursach i t. d. podnosić wartość i wpływ oddziaływania przez oświatę pozaszkolną na młodzież i starsze społeczeństwo.

W referacie o szkolnictwie zawodowem dokształcającem p. Wiz. Borucki omówił podstawy prawne, normujące organizację szkół zawodowych dokształcających, cel i zadania tych szkół według wytycznych Ministerstwa W. R. i O. P., specyficzne cechy metodyki nauczania w tych szkołach, dane statystyczne, dotyczące szkół zawodowych dokształcających na terenie Okręgu Szkolnego Pomor-

skiego, a wreszcie zakres ingerencji Inspektorów Szkolnych w dziale tego szkolnictwa w związku z projektem ustawy o ustroju szkolnictwa Polskiego.

W dyskusji po referacie wyjaśniona została szczegółowo rola Inspektora Szkolnego w spełnianiu opieki i nadzoru nad szkołami zawodowemi dokształcającemi.

Prof. W. Słaby, okręgowy instruktor harcerstwa, przedstawił w swoim referacie genezę, ideologję, rozwój i stan obecny ruchu harcerskiego w Polsce. Nadto referent omówił szczegółowo organizację harcerstwa polskiego i podał najważniejszą literaturę tego przedmiotu, zachęcając P. P. Inspektorów Szkolnych do propagowania tego ruchu wśród młodzieży szkolnej ze względu na wybitne walory wychowawcze, jakie zawarte są w ideologji harcerstwa.

Z kolei p. Naczelnik Wydziału Szkolnictwa Średniego Ogólnokształcącego w Kuratorjum, Br. Biedowicz, omówił i wyjaśnił najważniejsze postanowienia nowego projektu ustawy o ustroju szkolnictwa w Polsce.

Obszerny referat p. Nacz. Biedowicza uzupełnił w dłuższem przemówieniu P. Dyrektor Departamentu Szkolnictwa Ogólnokształcącego w Ministerstwie W. R. i O. P., Dr. M. Mendys, dając P. P. Inspektorom bardzo szczegółowe i autorytatywne wyjaśnienia zarówno co do genezy projektu ustawy oraz zasadniczych jego postanowień, jak i podnoszonych co do tego projektu zarzutów i nieuzasadnionych niczem obaw.

Poza porządkiem obrad wygłosił p. J. Bielecki, przedstawiciel Związku Rewizyjnego Spółdzielni Rolniczych w Toruniu, referat o współpracy nauczycielstwa w ruchu spółdzielczym na Pomorzu. Referent stwierdził, że spółdzielnie polskie (rolnicze) na Pomorzu z powodu kryzysu gospodarczego w wielu wypadkach załamują się i podlegają likwidacji dobrowolnej lub przymusowej. Jest to stan dla polskości Pomorza groźny. Przeciwdziałać mu winno obok duchowieństwa — nauczycielstwo szkół powszechnych przez zakładanie i prowadzenie sklepików uczniowskich i szkolnych kas oszczędności. oraz przez czynną współpracę w takich organizacjach społeczno-gosgodarczych, jak Kasy Stefczyka, Banki Ludowe, spółdzielnie rolniczo-handlowe, mleczarskie, spożywcze i t. p.

Po krótkiej dyskusji nad tym referatem P. Kurator Okręgu Szkolnego Pomorskiego zamknął konferencję, dziękując przybyłym na konferencję delegatom Pana Ministra W. R. i O. P. oraz Inspektorom Szkolnym za żywy współudział w pracach konferencji.

Opiekę i nadzór nad przedszkolami i szkołami specjalnemi na terenie Okręgu Szkolnego Pomorskiego objął z dniem 1 lutego 1932 r. Okręgowy Wizytator Szkół, p. Stanisław Wiśniewski.

Kierownictwo Oddziału Oświaty Pozaszkolnej w Kuratorjum Okr. Szk. Pomorskiego objął z dn. 22 stycznia 1932 r. Asesor p. Kazimierz Krukowski.

Egzamin dojrzałości dla eksternów (stek) w państwowych seminarjach nauczycielskich.

Kuratorjum zawiadamia, że podania o dopuszczenie do seminarjalnego egzaminu dojrzałości w charakterze eksternów (stek), zaopatrzone w odpowiednie załączniki (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 7/25 poz. 69 §§ 30 i 31), nadsyłać należy do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Toruniu w terminie do dnia 1-go marca 1932 r.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Pomorskiego zawiadamia, że z dniem 1 marca 1932 r. została zlikwidowana kancelarja zastępcy inspektora szkolnego powiatu morskiego w Pucku i włączona do kancelarji inspektora szkolnego w Wejherowie.

Nr. I-3466/32.

Państwowe Gimnazjum Klasyczne w Grudziądzu wyrabia w swojej pracowni kajaki dwuosobowe po 200 zł.

29.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Komunikaty.

Zakłady wychowania przedszkolnego w Okręgu Szkolnym Pomorskim.

Organizacja zakładów wychowania przedszkolnego (przedszkoli, ochron) nie jest dotychczas w Polsce uregulowana jednolitemi przepisami prawnemi. Projekt rządowy ustawy o ustroju szkolnictwa przewiduje w art. 4 organizowanie przedszkoli dla dzieci w wieku od 3 lat ukończonych do czasu rozpoczęcia obowiązku szkolnego. W myśl postanowień tegoż projektu ustawy przedszkola mają na celu wychowanie fizyczne i psychiczne dzieci przez stworzenie odpowiednich ku temu warunków. Jak wynika z brzmienia art. 4 rzeczonego projektu ustawy, obowiązek ustawowy wychowywania dzieci w przedszkolach nie jest przewidziany. Przedszkole nie ma też stanowić podbudowy obowiązkowego nauczania w szkole powszechnej. Kto i pod jakiemi warunkami będzie miał prawo założyć i prowadzić przedszkole, określi to zapewne rozporządzenie Ministra W. R. i O. P., względnie ustawa o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych.

Obecnie, obok nielicznych przedszkoli państwowych, istnieją w przeważnej liczbie prywatne zakłady wychowania przedszkolnego, utrzymywane przez samorządy terytorjalne, stowarzyszenia i osoby prywatne. Ten stan rzeczy prawdopodobnie utrzymany zostanie również po wprowadzeniu w życie ustawy o ustroju szkolnictwa.

Nadzór, opieka i kontrola nad wychowaniem przedszkolnem należą w myśl ustawy z dn. 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1920 r. Nr. 18, poz. 111) do Kuratora Okręgu Szkolnego, który ma prawo ustalać sposób i zakres wykonywania tego nadzoru, opieki i kontroli nad zakładami wychowania przedszkolnego, tj. przedszkolami (ochronkami).

Na terenie Okręgu Szkolnego Pomorskiego czynnych jest według stanu ze stycznia 1932 r. ogółem 80 przedszkoli, a mianowicie w powiecie brodnickim 2 przedszkola, (w Brodnicy i Lidzbarku), w powiecie chełmińskim 7 (w Chełmnie 3, w Czarżu, w Unisławiu, w Lisewie i w Wałdowie Szlacheckim), w powiecie chojnickim 7 (w Chojnicach 4, w Czersku, w Łęgu i w Brusach), w powiecie działdowskim 1 (w Działdowie), w powiecie gniewskim 2 (w Gniewie i w Janowie), w powiecie grudziądzkim 12 (w Grudziądzu 10, w Łasinie i w Radzynie), w powiecie kartuskim 0, w powiecie kościerskim 3 (w Kościerzynie i w Skarszewach 2), w powiecie lubawskim 2 (w Lubawie i w Nowemmieście), w powiecie sępoleńskim 6 (w Sępolnie 2, w Więcborku 2, w Kamieniu i w Sypniewie), w powiecie starogardzkim 1 (w Starogardzie), w powiecie świeckim 3 (w Świeciu, w Nowem i w Osiu), w powiecie tczewskim 6 (w Tczewie 5 i w Pelplinie), w mieście Toruniu 12, w powiecie toruńskim 5 (w Chełmży, w Podgórzu, w Lubiczu, w Brąchnowie i w Nawrze), w powiecie tucholskim 1 (w Tucholi), w powiecie wąbrzeskim 4 (w Wąbrzeźnie 2, w Golubiu i w Kowalewie), w powiecie morskim 6 (w Pucku, w Gdyni 4 i w Wejherowie). Jak wynika z powyższego zestawienia, najwięcej przedszkoli poza miastem Toruniem (12) posiadają powiaty: grudziądzki (12), chełmiński (7), chojnicki (7), tczewski (6) i morski (6). W powiecie kartuskim natomiast niema żadnego przedszkola.

Państwowych przedszkoli w Okręgu Szkolnym Pomorskim brak zupełnie. Z liczby 80 przedszkoli prywatnych samorządy terytorjalne (wydziały powiatowe, magistraty, gminy) utrzymują 31 przedszkoli, towarzystwa oraz związki religijne i świeckie 29 przedszkoli, osoby prywatne 11 przedszkoli, parafje 6, kolejarze 2, szpitale 1.

Czas powstania istniejących obecnie na terenie Okręgu Szkolnego Pomorskiego przedszkoli przypada w znacznej większości na lata 1920—1931, a więc na okres istnienia niepodległego Państwa Polskiego. Mianowicie przedszkoli, zorganizowanych w tym czasie, jest 67 na ogólną liczbę 80, czyli zgórą 83%, przedszkoli zaś, założonych przed r. 1920, jest tylko 13, czyli mniej niż 17%. Niektóre przedszkola tej ostatniej kategorji sięgają datą swego powstania połowy wieku XIX-go.

Z pośród 88 sił wychowawczych, zajętych w przedszkolach Okręgu Szkolnego Pomorskiego, 74 tj. 84% posiada niezbędne kwa-

lifikacje do prowadzenia zajęć w zakładach wychowania przedszkolnego, zdobyte w seminarjach ochroniarskich, conajmniej dwuletnich kursach ochroniarskich, seminarjach nauczycielskich i t. p., 14 zaś osób tj. 16% posiada tylko częściowe kwalifikacje ochroniarskie, względnie wykazać się może, poza pewnem wykształceniem ogólnem, jedynie praktyką ochroniarską, zdobytą na krótkotrwałych kursach dokształcających.

Ogólna liczba dzieci, oddanych do przedszkoli w Okręgu Szkolnym Pomorskim, wynosi 3864. Największe przedszkole ma 243-je dzieci, a najmniejsze 15-cioro dzieci. Przeciętna liczba dziatwy w jednem przedszkolu wynosi 48. Przedszkola pomorskie obejmują ogółem 104 oddziałów, względnie odrębnych grup, a na jeden oddział (grupę) przypada przeciętnie 37-ro dzieci.

Większość dzieci, wychowujących się w przedszkolach pomorskich, pochodzi ze sfer robotniczych i rzemieślniczych; częściowo mieszczą się w przedszkolach również dzieci rolników, kupców, urzędników, nauczycieli i wojskowych. Sześć przedszkoli niemieckich (w Chojnicach, Sępolnie, Skarszewach, Tczewie, Toruniu i Więcborku) mieści 190-ro dzieci, pochodzących z rodzin niemieckich.

Wysokość opłat w przedszkolach pomorskich jest bardzo różna. W 10 przedszkolach żadnej opłaty za wychowanie dzieci nie pobiera się, w 29 przedszkolach zbierane są dobrowolne datki od rodziców dzieci, w pozostałych zaś 41 przedszkolach wysokość opłaty od dziecka miesięcznie waha się w granicach od 30 groszy do 17 złotych. Wpływy z opłat użytkowane są na zakupno pomocy naukowych i przyborów do zabaw dla dzieci, częściowo zaś na opał i wynagrodzenie za pracę dla osoby prowadzącej przedszkole.

Normalny program zajęć w przedszkolach uwzględnia: pogadanki etyczne, przyrodnicze i historyczne, ćwiczenia zmysłów, rysunki, roboty ręczne, śpiew, deklamacje, gry i zabawy, ćwiczenia fizyczne i wycieczki.

We wszystkich przedszkolach zajęcia trwają przez cały rok szkolny. W 24 przedszkolach zorganizowane jest dożywianie dzieci bądź przez cały czas trwania zajęć w przedszkolu, bądź tylko w miesiącach zimowych; w pozostałych przedszkolach (56) dożywianie dzieci, z braku potrzebnych na ten cel funduszów, nie odbywa się.

Do najważniejszych postulatów na przyszłość w zakresie wychowania przedszkolnego na terenie Pomorza należy zaliczyć: 1. powierzanie prowadzenia zajęć w przedszkolach jedynie siłom całkowicie wykwalifikowanym i należycie spełniającym trudne obowiązki wychowawczyń dziatwy w wieku przedszkolnym; 2. ustalenie znormalizowanego programu zajęć, odpowiadającego najlepiej potrzebom wychowania dziatwy pomorskiej; 3. wprowadzenie dożywiania dzieci we wszystkich przedszkolach na Pomorzu.

Stan faktyczny ilustruje niżej podany wykaz przedszkoli na terenie Okręgu Szkolnego Pomorskiego:

Wykaz przedszkoli w Okręgu Szkolnym Pomorskim
według stanu ze stycznia 1932 r.

L. p.	Miejscowość	Powiat	Nazwa przedszkola z podaniem instytucji (osoby), utrzymującej przedszkole.	Nazwisko i imię wychowawczyni	Liczba dzieci	Ilość oddziałów wzgl. grup	Uwagi
1	Brąchnowo	Toruń	Przedszkole Wydziału Powiatowego	Garmulewiczówna Emilja	30	1	
2	Brodnica	Brodnica	Przedszkole Stowarzyszenia Pań Miłosierdzia	S. Michalakówna Stanisława	80	2	
3	Brusy	Chojnice	Przedszkole S. S. Zmarwychwstania Pańskiego	1. S. Jurga Kunegunda 2. S. Korczak Bronisława	106	2	
4	Chełmno	Chełmno	Przedszkole Magistratu Miasta	S. Korek Marja	63	1	
5	Chełmno	"	Przedszkole „Rodziny Wojskowej"	Królikowska Elźbieta	17	1	
6	Chełmno	"	Przedszkole S. S. Miłosierdzia	S. Połomska Paula	50	1	
7	Chełmża	Toruń	Przedszkole Magistratu Miasta	1. S. Jęchorkówna Elekta 2. Lubińska Bolesława 3. S. Przygodzianka Wiesława 4. S. Wiatroszakówna Ignacja	243	4	
8	Chojnice	Chojnice	Przedszkole Magistratu Miasta	1. S. Główczewska Leokadja 2. S. Tuchlińska Akwina	64	2	
9	Chojnice	"	Przedszkole Zakładu św. Boromeusza	1. S. Nowakówa Leokadja 2. Spocówna Pelagja	80	2	
10	Chojnice	"	Przedszkole Kolejowe	S. Tumińska Adelgunda	39	1	
11	Chojnice	"	Przedszkole T-wa „Deutscher Frauenverein"	Djak. Fehling Hildeg.	44	1	
12	Czarże	Chełmno	Przedszkole Zarządu Gminy	Zukierska Teresa	30	1	
13	Czersk	Chojnice	Przedszkole Magistratu Miasta	S. Bukowska Władysława	120	2	
14	Działdowo	Działd.	Przedszkole Miagistratu Miasta	Odrowska Jadwiga	40	1	

L. p.	Miejscowość	Powiat	Nazwa przedszkola z podaniem instytucji (osoby), utrzymującej przedszkole.	Nazwisko i imię wychowawczyni	Liczba dzieci	Ilość oddziałów wzgl. grup	Uwagi
15	Gdynia ul. Starowiejska	Morski	Przedszkole Zakładu S. S. Miłosierdzia	S. Bantkówna Anna	80	2	
16	Gdynia-Grabówek	„	Przedszkole ks. Proboszcza Surmana	S. Bosacka Leokadja	100	2	
17	Gdynia-Oksywie	„	Przedszkole Zgromadzenia S. S. Służb. Niep. Pocz. Najśw. Marji Panny	S. Konowka Helena	30	1	
18	Gdynia-Oksywie	„	Przedszkole „Rodziny Wojskowej".	Piotrowska Gabrjela	22	1	
19	Gniew	Gniew	Przedszkole T-wa Pań Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo	S. Bąkowska Anna	117	2	
20	Golub	Wąbrz.	Przedszkole Parafjalne	S. Dzikowska Maksyma	50	1	
21	Grudziądz ul. Trynkowa 19	Grudz.	Przedszkole Nr. 1 Magistratu Miasta	Heldtówna Jadwiga	82	1	
22	Grudziądz Narutowicza 18	„	Przedszkole Nr. 2 Magistratu Miasta	S. Kądzierzanka Jadwiga	79	2	
23	Grudziądz Rybacka 22	„	Przedszkole Nr. 3 Magistratu Miasta	S. Tomczakówna Aniela	130	2	
24	Grudziądz (M. Tarpno) Grudziądzka 56a	„	Przedszkole Nr. 4 Magistratu Miasta	Zawadzka Rozalja	64	1	
25	Grudziądz Chełmińska 75	„	Przedszkole Nr. 5 Magistratu Miasta	S. Mamicówna Karolina	128	2	
26	Grudziądz Forteczna 23	„	Przedszkole Nr. 6 Magistratu Miasta	Żuchlińska Kazimiera	115	2	
27	Grudziądz Mickiewicza 27	„	Przedszkole Stefanji Wołochówny	Wołochówna Stefanja	10	1	
28	Grudziądz Koszary Bolesława Śmiał., ul. Chełmińska	„	Przedszkole „Rodziny Wojskowej"	Swieżyńska Jadwiga	20	1	
29	Grudziądz Koszary Hallera ul. Lipowa	„	Przedszkole „Rodziny Wojskowej"	Krajewska Bronisława	25	2	
30	Grudziądz Koszary 65 p. p.	„	Przedszkole „Rodziny Wojskowej"	S. Smoleniec Agnieszka	20	1	
31	Janowo	Gniew	Przedszkole Wydziału Powiatowego	S. Senger Marja	48	2	

L. p.	Miejscowość	Powiat	Nazwa przedszkola z podaniem instytucji (osoby), utrzymującej przedszkole.	Nazwisko i imię wychowawczyni	Liczba dzieci	Ilość oddziałów wzgl. grup	Uwagi
32	Kamień	Sępolno	Przedszkole S. S. Elżbietanek	S. Laskowska Notburga	57	1	
33	Kościerzyna	Kościerz.	Przedszkole S. S. Elżbietanek	S. Miedzianowska Melanja	78	1	
34	Kowalewo	Wąbrz.	Przedszkole Magistratu Miasta	S. Westfalówna Beatrycze	67	1	
35	Lidzbark	Brodnica	Przedszkole Magistratu Miasta	Kamińska Helena	41	1	
36	Lisewo	Chełmno	Przedszkole Zarządu Gminy	Müllerówna Adela	25	1	
37	Lubawa	Lubawa	Przedszkole Szpitala św. Jerzego	S. Jekierska Wiktorja	88	2	
38	Lubicz	Toruń	Przedszkole Wydziału Powiatowego	Danielewiczówna Marja	35	1	
39	Łasin	Grudz.	Przedszkole Zgromadzenia S. S. Felicjanek	S. Wyrzykowska Marja	42	1	
40	Łąg	Chojnice	Przedszkole S. Jolandy Gallówny	S. Górska Liberja	48	1	
41	Nawra	Toruń	Przedszkole Jana Sczanieckiego	Jaworska Helena	26	1	
42	Nowe	Świecie	Przedszkole Magistratu Miasta	S. Piłatówna Kamila	50	1	
43	Nowemiasto	Lubawa	Przedszkole św. Wincentego à Paulo	S. Arczyńska Marta	58	1	
44	Osie	Świecie	Przedszkole Parafjalne	S. Regentówna Ludmiła	36	1	
45	Pelplin	Tczew	Przedszkole Parafjalne	S. Żórówna Jadwiga	50	1	
46	Podgórz	Toruń	Przedszkole Magistratu Miasta	1. S. Czaplicka Adolfina 2. S. Obarska Kasjana	110	2	
47	Puck	Morski	Przedszkole T-wa Pań Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo	S. Murawska Majnolfa	58	2	
48	Radzyń	Grudz.	Przedszkole Parafjalne	S. Kraśniewska Izydora	58	1	
49	Sępolno	Sępolno	Przedszkole Parafji Rzymsko-Katolickiej	S. Szykowska Felicja	144	2	

L. p.	Miejscowość	Powiat	Nazwa przedszkola z podaniem instytucji (osoby), utrzymującej przedszkole.	Nazwisko i imię wychowawczyni	Liczba dzieci	Ilość oddziałów wzgl. grup	Uwagi
50	Sępolno	Sępolno	Przedszkole Parafji Ewangielickiej	Djak. Bogacka Emilja	34	3	
51	Skarszewy	Kościerz.	Przedszkole T-wa Polek	S. Senchterówna Angelika	62	1	
52	Skarszewy	"	Przedszkole T-wa „Vaterländischer Frauenverein"	Hirte Dorota	21	1	
53	Starogard	Starogard	Przedszkole Magistratu Miasta	S. Starzyńska Tadeja	150	2	
54	Sypniewo	Sępolno	Przedszkole Florjana Gracza	Lorkówna Antonina	40	1	
55	Świecie	Świecie	Przedszkole T-wa Pań Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo	S. Domżalska Ludwika	78	2	
56	Tczew	Tczew	Przedszkole św. Józefa Zakładu św. Wincentego à Paulo	S. Rhode Marta	63	1	
57	Tczew	"	Przedszkole Zakładu św. Wincentego à Paulo	S. Malepsza Jadwiga	60	1	
58	Tczew	"	Przedszkole Kolejowe	S. Wierzbowska Elżbieta	89	2	
59	Tczew	"	Przedszkole P. Nadolskiej	Dolatówna Celina	34	1	
60	Tczew	"	Przedszkole Zarządu Djakonisek	Krepstakics Małgorzata	44	1	
61	Toruń BramaMostowa	—	Przedszkole Magistratu Miasta (I. ochronka miejska oddział 1)	Jackowska Kunegunda	49	1	
62	Toruń BramaMostowa	—	Przedszkole Magistratu Miasta (I. ochronka miejska oddział 2)	S. Szczurkówna Edmunda	60	1	
63	Toruń Sienkiewicza 6/8	—	Przedszkole Magistratu Miasta (II. ochronka miejska)	Macierzyńska Bronisława	53	1	
64	Toruń ul. Lubicka 42	—	Przedszkole Magistratu Miasta (III. ochronka miejska)	Biernacka Marja	55	1	
65	Toruń ul. Winnica 27	—	Przedszkole Magistratu Miasta (IV. ochronka miejska)	Majewska Stefanja	44	1	

L. p.	Miejscowość	Powiat	Nazwa przedszkola z podaniem instytucji (osoby), utrzymującej przedszkole	Nazwisko i imię wychowawczyni	Liczba dzieci	Ilość oddziałów wzgl. grup	Uwagi
66	Toruń ul. Lelewela 5	—	Przedszkole Magistratu Miasta (V. ochronka miejska)	Żurawska Helena	52	1	
67	Toruń Grudziądzka 194	—	Przedszkole Magistratu Miasta (VI. ochronka miejska)	S. Śmigajówna Wanda	94	1	
68	Toruń ul. Żeglarska 9	—	Przedszkole Zarządu S. S. Elżbietanek	S. Kujawska Regina	37	1	
69	Toruń BramaMostowa	—	Przedszkole Zarządu S. S. Elżbietanek	S. Wasiekówna Irena	61	1	
70	Toruń ul.Sienkiewicza	—	Przedszkole „Rodziny Wojskowej“	Tomczyńska Janina	23	1	
71	Toruń Przedmieście	—	Przedszkole Kolejowe	Dziabaszewska Felicja	25	1	
72	Toruń Krasińskich 72	—	Przedszkole T-wa „Kleinkinderbewahrverein”	Gehrke Lucja	15	1	
73	Tuchola	Tuchola	Przedszkole Magistratu Miasta	1. Kantecka Antonina 2. Szczepaniakówna Antonina	74	2	
74	Unisław	Chełmno	Przedszkole Zarządu Gminy	Lesińska Scholastyka	22	1	
75	Wałdowo	„	Przedszkole Zarządu Gminy	Górniakówna Marta	20	1	
76	Wąbrzeźno ul. Chełmińska	Wąbrz.	Przedszkole Parafjalne	S. Michałkówna Ksawera	55	1	
77	Wąbrzeźno ul. Wolności	„	Przedszkole Parafjalne	S. Dzikowska Benigna	55	1	
78	Wejherowo	Morski	Przedszkole ks. Walentego Dąbrowskiego	1. S. Bielecka Marja 2. S. Stefanówna Zofja	120 46	2 2	
79	Więcbork	Sępolno	Przedszkole ks. Jana Wilmowskiego	Kasprzakówna Aniela			
80	Więcbork	„	Przedszkole T-wa Djakonji	Djak. Meyer Marja	32	3	

Zwraca się uwagę na broszurę dra Wł. Bogatyńskiego, prof. V Państw. Gimn. im. Jana Kochanowskiego w Krakowie p. t. „Hetman Jan Tarnowski”. Broszura ta, wydana z okazji czterechsetletniej rocznicy bitwy pod Obertynem, omawia młodość wielkiego hetmana, jego zwycięstwa nad Wołochami i Moskwą, stosunek do Turcji, zasady sztuki wojennej, zawarte w dziele p. t. „Consilium rationis bellicae”, a w końcu polityczną rolę i kulturalną działalność. Nadaje się ona na uzupełniającą lekturę uczniów wyższych klas szkół średnich, a temsamem do bibljotek nauczycielskich i uczniowskich. Cena 50 gr. za egz. Do nabycia w Księgarni Gebethnera i Wolffa w Krakowie, Rynek Gł. 23 oraz w innych większych księgarniach.

Składnica Abstynencka „Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej” (Poznań, Aleje Marcinkowskiego 26) służy bogatym zbiorem wydawnictw, poświęconych walce z alkoholizmem.

W szczególności godna jest polecenia abstynencka „Złota Księga” oraz dziełko p. t. „Szkoła a zagadnienie alkoholizmu” Ulbrich-Niesiołowskich.

Nakładem Książnicy-Atlas wydana została książka B. R. Buckinghama p. t. „Praca badawcza na terenie szkoły”, w opracowaniu St. Baleya. Cena 10 zł.

Książnica-Atlas we Lwowie wydała komplet tomików bibljoteczki „Dookoła Ziemi”:

1. Stefan Barszczewski — „Na ciemnych wodach Paragwaju“, 2. Stanisław Pawłowski — „Francja“ (kraj i ludzie), 3. T. M. Nittman — „Pod ręką Fatmy“, 4. Bolesław Błażek — „Przez kraj słonecznych dolin i górskiej głuszy“.

Nr. O-1239/32.

Oddział Warszawski Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (Touring-Klub), Warszawa ul. Kawowa 31, wydał „Przewodnik po Województwie Warszawskiem“.

Towarzystwo Poprawności Języka Polskiego przejęło wydawanie czasopisma „Poradnik Językowy“. Prenumerata wynosi rocznie 8 zł; dla członków Towarzystwa 6 zł. (Redakcja i Administracja „Poradnika Językowego“: Warszawa, Tumska 44, m. 2).

Książnica-Atlas wydała komplet mapek konturowych w specjalnej teczce, jako pomoc szkolną do nauki geografji. Mapki konturowe młodzież szkolna może nabywać *po 10, a nawet po 5 groszy za sztukę.* Ułatwia pracę nauczycielowi w posługiwaniu się temi mapkami książeczka M. Przybylskiej: „Mapki konturowe w nauce geografji“ — *cena zł 2.10.*

KSIĄŻNICA-ATLAS S. A.
Lwów, Czarneckiego 12 — Warszawa, Nowy Świat 59

Nakładem Związku Obrony Kresów Zachodnich ukazały się ostatnio dwa cenne wydawnictwa:

A. Steffen. Zbiór polskich pieśni ludowych z Warmji i Prusy Wschodnie. Przeszłość i teraźniejszość — książka zbiorowa.

Na wydawnictwo to składają się następujące prace: Józef Kostrzewski, Zabytki przedhistoryczne Prus Wschodnich — Kazimierz Tymieniecki, Znaczenie polityczne sprowadzenia Krzyżaków — Wacław Sobieski, Walka o metody i programy rządzenia w Prusach Książęcych — Stanisław Srokowski, Pamiątki polskie w Prusach Wschodnich — Kazimierz Nitsch, Język polski w Prusach Wschodnih — Włodzimierz Wakar, Struktura demograficzna Prus Wschodnich — Antoni Plutyński, Upadek gospodarczy Prus Wschodnich — A. Kotiużyński, Niemiecka pomoc gospodarcza dla Prus Wschodnich i jej cele polityczne — Emil Rücker, Ewolucja zagadnienia Prus Wschodnich.

Książka zawiera ponadto 11 map i wykresów oraz 60 ilustracyj.

Cena książki o Prusach Wschodnich wynosi 18,— zł., Zbioru Pieśni Warmijskich 8.— zł. Zamówienia należy kierować wprost do Działu Wydawniczego związku Obrony Kresów Zachodnich (Poznań, ul. Fredry 7. P. K. O. Nr. 208647).

CENA OGŁOSZEŃ; cała strona — 100 zł, 1/2 strony — 50 zł, 1/4 strony 25 zł, drobniejsze ogłoszenia — 20 gr od wyrazu. — Dla organizacyj nauczycielskich zniżka 50%. — Ogłoszenia umieszcza się po zapłaceniu należytości zgóry.

Nakładem Wydawn. Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okr. Szkoln. Pomorskiego

Drukiem Drukarni Spółdzielczej w Toruniu.